DOI: 10.31359/2079-6242-2022-44-98
УДК 343.9 (477)

С. С. Шрамко, кандидат юридичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID: 0000-0002-4453-9118

А. В. Калініна**,** кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID 0000-0001-8015-0807

Не йдіть війною проти закону, прийміть закони проти війни.
Єврейське прислів'я

ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ: ЯКА ВОНА Є ПІД ЧАС ВІЙНИ І ЯКОЮ МОЖЕ БУТИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС?*

Постановка проблеми. Прогнозування стану злочинності – одна із функцій як правоохоронних органів України, так і фахівців у галузі запобіжної діяльності.

Фактор війни у прогнозах злочинності на території України присутній з 2014 року. Однак масштаб його впливу різко змінився із 24 лютого 2022 року: із конкретно локального характеру (маються на увазі бойові дії на сході держави, тимчасово окуповані території Автономної Республіки Крим, Донецької та Луганської областей) він набув територіально всеохоплюючого характеру. Із введенням воєнного стану в Україні виникла й низка умов, що прямо чи опосередковано стали впливати на криміногенну ситуацію в державі. Тому оцінка криміногенних ризиків з перспективою можливості зниження їх негативного впливу на стан безпеки в Україні у воєнний та післявоєнний періоди є нагальною для юридичної науки і правоохоронної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прогнозування злочинності – питання, що набуло значного рівня теоретичної розробленості у роботах українських кримінологів.

Аналізуючи публікації із цієї тематики, слід звернути увагу на колективну монографію В. В. Голіни, М. Г. Колодяжного та С. Ю. Лукашевича «Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні» (2012 р.), в якій автори розглядають програмно-цільовий підхід у запобіганні злочинності, обґрунтовують необхідність реалізації кримінологічної політики в Україні шляхом створення виокремлених одне від одного державної програми і державного плану та відповідних їм регіональних планів протидії злочинності[1].

Енциклопедичні статті, присвячені кримінологічному прогнозуванню, за авторством Ю. В. Орлова у Великій українській кримінологічній енциклопедії (2021 р.) висвітлюють загальні положення про кримінологічний прогноз та основи його складання[2].

* *Примітка.* Статтю підготовлено на виконання теми фундаментального наукового дослідження НДІ ВПЗ «Стратегія запобігання правопорушенням у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні» (номер державної реєстрації в УкрІНТЕІ 0120U105615).

[1] Голіна В. В., Колодяжний М. Г., Лукашевич С. Ю. *Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні* (Право, 2012) 304

[2] Орлов Ю. В. *Прогноз кримінологічний. Велика українська кримінологічна енциклопедія : у 2х т. Т. 2 : М-Я* (Факт, 2021) 371–372; – *Прогнозування кримінологічне. Велика українська кримінологічна енциклопедія : у 2х т. Т. 2 : М-Я* (Факт,

Ґрунтовному дослідженню тенденцій та закономірностей кримінальної ситуації в Україні за 2013–2021 роки присвячена монографія фахівців Державного науково-дослідного інституту МВС України «Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції. 2021 рік»[1]. Автори на основі статистичних даних та емпіричних досліджень здійснили аналіз процесів і явищ, що визначали криміногенну та безпекову ситуацію, що може стати у нагоді й для розроблення кримінологічних прогнозів і в подальшому.

Деякі тенденції злочинності в Україні, її кількісно-якісні показники та детермінація в умовах російської агресії викладені у науковій статті О. Г. Колба[2].

Тематиці війни та її впливу на криміногенність українського суспільства, кримінологічній оцінці подій, що розгортаються в нашій державі, починаючи з 2014 року, та «поствоєнному синдрому» учасників конфлікту як фактору погіршення криміногенної ситуації присвячений збірник наукових праць «Війна і злочинність» (м. Сєвєродонецьк, 2021 рік)[3], що вийшов друком майже за рік до трагедії українського народу, яка розпочалася 24 лютого 2022 року.

Питанням забезпечення публічної безпеки і порядку в Україні (у тому числі й у прифронтових районах), застосування кримінального, адміністративного та ін. законодавства, реалізації прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану тощо присвячено і низку наукових заходів, що мали місце протягом 2022 року[4].

Однак, не зважаючи на значне теоретичне підґрунтя, наразі на загальнодержавному рівні немає жодної комплексної програми боротьби зі злочинністю, що враховувала би зміни у криміногенній ситуації на короткострокову чи багаторічну перспективу, за прикладом, зокрема, схваленого Урядом Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022–2024 роки[5]. Крім того, саме прогнозування стану злочинності здійснюється переважно лише на рівні наукових публікацій. Майже у кожній фундаментальній кримінологічній роботі, присвяченій або конкретному виду злочинності, або певному періоду розвитку нашої держави (наприклад, тенденціям злочинності в період COVID-19[6]), в тій чи іншій мірі висловлюються і погляди експертів-кримінологів щодо стану криміногенної ситуації як в Україні, так і в світі. Проте особливості її трансформації під впливом факторів, що продукуються бойовими діями, мають перспективи подальших наукових розробок.

Метою статті є визначення на основі наявних тенденцій у стані злочинності в Україні векторів її розвитку у найближчому майбутньому задля виявлення критичних точок детермінант, корекційний вплив на які дозволить зменшити ризики віктимізації населення у період режиму воєнного стану та після його скасування.

Виклад основного матеріалу. Із введенням 24 лютого 2022 року воєнного стану, що триває й досі, реальність українців зазнала докорінних змін. Російська агресія та бойові дії, пов'язані із захистом населення України від неї, сприяли переходу регіонів у стан постійної боєготовності, що не могло не вплинути і на стан криміногенної ситуації, про яку начальник департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України Олексій Сергєєв у червні 2022 року зазначив, що вона значно покращилася порівняно із 2021 роком, а кримінальних правопорушень за аналогічний період минулого року зареєстровано на 16% менше[7]. «Про загострення криміногенної ситуації зараз не слід вести мови. Відзначається зменшення вдвічі злочинів проти власності, пограбувань, розбійних нападів тощо. Ситуація на дорогах також стала

2021) 373–374. – *Прогнозування індивідуальної злочинної поведінки. Велика українська кримінологічна енциклопедія : у 2х т. Т. 2 : М-Я* (Факт, 2021) 374–375.

[1] Вербенського М. І. (ред) *Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції 2021 рік : монографія* (ТВОРИ, 2022) 340

[2] Колб О. Г. '«Феномен» злочинності України та ослабливості її детермінації в умовах російської агресії' (2022) 1 (18). Вісник Пенітенціарної асоціації України 22–28. <DOI: 10.34015/2523–4552.2022.1.03.>

[3] Поклад В. (ред) *Кримінологічні дослідження: збірник наук. праць* (Луган. держ. універ. внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка; Луган. гуман. центр. – Сєвєродонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2021) 161

[4] *Діяльність державних органів в умовах воєнного стану :* збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року) 498; *Нова архітектура безпекового середовища України* : збірник тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 грудня 2022 р.) 196 та ін.

[5] 'Уряд схвалив прогноз економічного і соціального розвитку України на 2022–2024 роки'(Урядовий портал) <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-prognoz-ekonomichnogo-i-socialnogo-rozvitku-ukrayini-na-2022–2024-roki> (дата звернення : 10.09.2022).

[6] Калініна А. В. 'Пандемія вірусу vs правопорядок: кримінологічний прогноз' (2020) 39 Питання боротьби зі злочинністю 39–45 <DOI:10.31359/2079-6242-2020-39-39.>

[7] Стешенко А., Перун В. 'Криміногенна ситуація у воєнний час значно покращилася, – Сергєєв' (LB-UA, 9 червня 2022) <https://lb.ua/society/2022/06/09/519518_kriminogenna_situatsiya_voienniy_chas.html> (дата звернення : 10.09.22).

кращою. Кількість ДТП стала втричі меншою. А кількість загиблих у них знизилася на чверть», – охарактеризував особливості криміногенної ситуації очільник зазначеного Департаменту.

У свою чергу, начальник Департаменту карного розшуку Національної поліції України Вадим Дзюбинський, характеризуючи криміногенну ситуацію в Україні за перше півріччя, зазначив, що з початку повномасштабного вторгнення рф на територію України упродовж перших двох місяців спостерігалося зниження рівня злочинності майже за всіма видами злочинів. Однак із травня місяця в державі почала спостерігатися інша тенденція – щодо збільшення рівня злочинності у порівнянні з початком російської військової агресії, а також – збільшення рівня окремих видів злочинів і у порівнянні з минулими роками. Деталізуючи тенденції злочинності в Україні, Вадим Дзюбинський зазначив: «Щодо загальної злочинності, то вона за півроку зменшилася на 25% у порівнянні з попереднім роком. При цьому рівень злочинності тяжких і особливо тяжких злочинів залишився майже на рівні минулого року. Кількість навмисних вбивств у нас збільшилася за півроку на 9,1% у порівнянні з 2021 роком – це і через військову агресію, і вбивства, які були вчинені на окупованих і деокупованих територіях»[1].

Отже, за оцінками Національної поліції України криміногенної ситуації в державі у різні періоди 2022 року, маємо дещо суперечливу інформацію. Тому розглянемо статистичні дані Офісу Генерального прокурора щодо кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень за 2022 рік загалом та порівняємо їх із аналогічним показником за 2021 рік за деякими видами кримінальних правопорушень (таблиця 1). Всього за 2022 рік було обліковано 362 636 кримінальних правопорушення, що 12,8% більше, ніж у 2021 році (тоді було обліковано 321 443 кримінальних правопорушення). При цьому обліковано 105 559 особливо тяжких злочинів (проти 12 108 злочинів аналогічної тяжкості у 2021 році, зростання показника на 871,8%), 125 656 тяжких (проти 111 955 злочинів у 2021 році, зростання показника на 12,2%), 57 064 нетяжких (проти 94 106 у 2021 році, зниження показника на (- 39,4%) та 73 543 кримінальних проступки (проти 100 707 кримінальних проступків у 2021 році, зниження показника на (- 27,0%))[2].

[1] 'Матеріали брифінгу МВС України «Вплив війни на злочинність в Україні»' (Укрінформ) <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3536394-vpliv-vijni-na-zlocinnist-v-ukraini.html> (дата звернення: 10.09.2022).

[2] 'Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2022 року, Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2022 року' (Офіс Генерального прокурора) <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

Таблиця 1

Кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень у 2021 та 2022 роках[3]

№ п/п	Вид кримінальних правопорушень	2021 рік	2022 рік	Динаміка
1	Злочини проти основ національної безпеки України	520	17 422	3 250,4%
2	Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи	33 657	43 199	28,4%
3	Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи	782	1 535	96,3%
4	Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи	930	623	– 33,0%
5	Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина	5 701	3 031	– 46,8%

[3] *Примітка.* Таблиця підготована на основі даних Єдиного звіту про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2022 року ['Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2022 року, Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2022 року' (Офіс Генерального прокурора) <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>]

№ п/п	Вид кримінальних правопорушень	2021 рік	2022 рік	Динаміка
6	Кримінальні правопорушення проти власності	158 139	113 137	– 28,5%
7	Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності	5 469	3 414	– 37,6%
8	Кримінальні правопорушення проти довкілля	5 416	4 018	– 25,8%
9	Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки	6 487	7 333	13,0%
10	Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва	1 254	719	– 42,7%
11	Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту	13 493	12 755	– 5,5%
12	Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності	5 985	4 042	– 32,5%
13	Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення	29 587	34 398	16,2%
14	Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації	1 000	2 624	62,4%
15	Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів	20 305	19 824	– 2,4%
16	Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку	3 310	3 415	3,2%
17	Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	18 330	11 617	– 36,6%
18	Кримінальні правопорушення проти правосуддя	7 198	3 636	– 49,5%

№ п/п	Вид кримінальних правопорушень	2021 рік	2022 рік	Динаміка
19	Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)	3 037	13 766	353,3%
20	Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	253	62 128	24 456,5%

Таким чином, рівень цілої низки кримінальних правопорушень зазнав яскраво помітних змін як щодо аномального зростання їх кількості, так і щодо певного його зниження, що сформувало першу в історії незалежної України картину криміногенної реальності під час воєнного стану. Проаналізуємо головні тенденції у криміногенній ситуації в Україні протягом воєнного та післявоєнного періоду (короткостроковий кримінологічний прогноз).

1) Збільшення питомої ваги особливо тяжких злочинів у структурі злочинності. На тлі обліку діянь, що кваліфікуються як особливо тяжкі злочини, збільшення цього показника пояснюється ще й внесенням змін до КК України у зв'язку із введенням до складу багатьох злочинів обтяжуючої обставини у виді вчинення діяння в умовах воєнного стану або надзвичайної ситуації. Відлуння цієї тенденції зберігатиметься і після закінчення воєнного стану, зокрема й за рахунок фіксації таких злочинів на деокупованих територіях. Відповідно кількість нетяжких злочинів та кримінальних проступків закономірно зменшується.

2) Збільшення у структурі злочинності сегменту злочинів проти основ національної безпеки. Ця тенденція також матиме поступове зниження. Різке зростання рівня цих злочинів у 2022 році задасть темп і в найближчий час. Наразі питома вага таких злочинів складає 4,8% супроти 0,2% у 2021 році. В наш час своєрідним «лідером» серед злочинів цієї групи є діяння, передбачені статтею 110 КК України – посягання на територіальну цілісність і недоторканість України, що є першим кроком у нелюдській поведінці ворога-агресора на території нашої держави. Хоча питома вага таких злочинів і до 2022 року в структурі злочинів проти основ національної безпеки була вагомою (зазвичай це була друга позиція), найбільша частка фіксувалася, як правило, за державною зрадою (стаття 111 КК України). Зменшення питомої ваги злочинів проти основ національної безпеки в структурі злочинності в Україні буде мати місце лише у разі припинення російської агресії.

3) Продовження російсько-української інформаційної (гібридної) війни. Про масштаб і тривалість цього явища у світі свідчить наявність статті у загальнодоступному та всесвітньовідомому і популярному довідковому Інтернет-ресурсі «Wikipedia. Вільна енциклопедія», де вона характеризується, як: «…комплекс заходів, постійно здійснюваних урядовими та неурядовими організаціями Росії та України в інформаційному просторі України, Росії, інших країн і міжнародних організацій, спрямованих на отримання стратегічно-політичних переваг шляхом деморалізації або введення в оману противника та протидії заходам іншої сторони у глобальному протистоянні Росії і України, а також протистоянні Росії та «Західного світу»»[1].

До розділу XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» КК України включено низку складів кримінальних правопорушень, які посягають на інформаційну складову безпеки держави. Серед таких правопорушень, діяння, передбачені статтею 436 («Пропаганда війни») та статтею 436[1] («Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів») КК України. Водночас Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» від 3 березня

[1] 'Російсько-українська інформаційна війна' (Wikipedia) <https://uk. wikipedia. org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0> (дата звернення: 24.04.2022).

2022 р. №2110-IX в аналізованому розділі з'явилася ще одна норма, якою у статті 436[2] встановлено заборону виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікацію її учасників[1].

4) Зростання кількості злочинів, пов'язаних із фізичним знищенням українського народу. Зокрема, в першу чергу маються на увазі такі злочини як вбивство (стаття 115 КК України), насильницьке зникнення (стаття 146[1] КК України), порушення законів та звичаїв ведення війни, поєднане з умисним вбивством (стаття 438 частина 2 КК України) тощо.

5) Поширення кримінальних правопорушень, що пов'язані із агресивним станом особи. Ця тенденція стосується як побутових злочинів (нанесення тілесних ушкоджень, вбивство, домашнє насильство та ін.), так і певних «публічних» кримінальних правопорушень.

До характеристики цієї тенденції необхідно обов'язково вказати, що на тлі протистояння російській агресії відбувається жорстка диференціація українського суспільства: для частини населення перебування у стані війни є постійним (а звідси і перманентне знаходження у стані стресу, формування посттравматичного синдрому), тоді як для іншої такого явища немає, люди абстрагуються від ситуації, що має місце в Україні, а особливо, коли проживають у регіонах, на території яких не відбувалися бойові дії.

Із цією тенденцією пов'язане і зростання рівня злочинів за статтею 263 КК України («Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами»), оскільки зброя стала більш доступною, населення агресивно налаштоване на захист свого життя та майна від ворога і т.п.

6) Зниження рівня злочинів проти власності буде відбуватися і надалі. Таке явище пов'язане, по-перше, із величезною статистичною прірвою та надзвичайно високим рівнем латентності цієї групи злочинів. Причинами цього є: небажання потерпілих у тяжкий час звертатися до правоохоронних органів із повідомленням про вчинення щодо них злочину, неможливість такого звернення через смерть особи, майно якої привласнюється злочинцем, неповідомлення про факт злочину про-ти власності громадянами через нерозуміння того, що вони стали свідками кримінального правопорушення (наприклад, грабіж, що вчиняється на руїнах будівель, що постраждали внаслідок обстрілів) тощо. Другою і діаметрально протилежною причиною зменшення злочинів проти власності є відмова від злочинних намірів на привласнення чужого майна через ментальну єдність українців перед ворогом.

7) Використання надання гуманітарної допомоги як прикриття кримінально-караної поведінки. Ця тенденція охоплює кримінальні правопорушення від незаконної торгівлі гуманітарної допомогою (стаття 201[2] «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» КК України) до контрабанди наркотичних речовин (стаття 305 «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів» КК України). Не зважаючи на те, що криміналізація незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги відбулася ще в березні 2022 року, це негативне явище і надалі набуватиме поширення доти, доки існуватиме необхідність надання населенню гуманітарної підтримки.

8) Зниження рівня кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Введення воєнного стану стало причиною для зміни ситуації на автошляхах України, насамперед, через вимоги забезпечення державної і громадської безпеки. Фактор війни зіграв, як не парадоксально, в цьому випадку певну позитивну роль, відкоригувавши всі елементи трикутника «особа – механізм – дорога». Головними заходами убезпечення дорожнього руху в цей час стали: 1) посилення контрольно-пропускного режиму на автошляхах населених пунктів, зокрема тих, що межують з районами бойових дій шляхом розміщення блокпостів; 2) використання додаткових загороджувальних конструкцій на окремих ділянках автомобільних доріг у населених пунктах, що межують із районами бойових дій (у першу чергу з превентивною метою блокування (уповільнення) руху військової техніки держави-агресора, що вплинуло й на дотримання вимог допустимої швидкості водіями автотранспорту); 3) скорочення часу перебування на дорогах цивільного транспорту через введення комендантської години; 4) від-

[1] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції: Закон України від 3 березня 2022 р. №2110-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110–20#Text (дата звернення : 10.09.22).

новлення автоматичної фіксації порушень ПДР; 5) введення особливого порядку застосування обмеження права на керування транспортним засобом; 6) проведення інформаційно-просвітницької роботи державними і правоохоронними органами щодо профілактики ДТП з урахуванням вимог воєнного стану та ін.

Отже, ми розглянули головні тенденції у стані злочинності в Україні, що впливатимуть на неї і після закінчення воєнного стану. Однак безліч кримінально-правових питань, що поставали і будуть поставати перед правоохоронцями та науковцями у найближчий час, сприятимуть швидким змінам у криміногенній ситуації в державі.

Висновки. Таким чином, не зважаючи на те, що фактор війни у прогнозах злочинності на території України присутній з 2014 року, масштаби російської агресії у 2022 році викривили криміногенну ситуацію в Україні у такий спосіб, який важко було передбачити завчасно. Наразі у стані злочинності в нашій державі наявні такі тенденції, що визначають вектори її розвитку у найближчому майбутньому як у період режиму воєнного стану, так після його закінчення: збільшення питомої ваги особливо тяжких злочинів у структурі злочинності, збільшення у структурі злочинності сегменту злочинів проти основ національної безпеки, продовження російсько-української інформаційної (гібридної) війни, зростання кількості злочинів, пов'язаних із фізичним знищенням українського народу, поширення кримінальних правопорушень, що пов'язані із агресивним станом особи, зниження рівня злочинів проти власності, використання надання гуманітарної допомоги як прикриття кримінально-караної поведінки, зниження рівня кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia kryminalnoi vidpovidalnosti za vyhotovlennia ta poshyrennia zaboronenoi informatsiinoi produktsii: Zakon Ukrainy vid 3 bereznia 2022 r. № 2110-IX.https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110–20#Text (in Ukrainian)

Bibliography

Authored books

1. Holina V. V., Kolodiazhnyi M. H., Lukashevych S. Yu. *Derzhavne prohramuvannia i rehionalne planuvannia zakhodiv zapobihannia zlochynnosti v Ukraini* [State programming and regional planning of crime prevention measures in Ukraine] (Pravo, 2012) 304 (in Ukrainian)

Edited books

2. Verbenskoho M. I. (ed) *Kryminalna sytuatsiia v Ukraini: osnovni tendentsii. 2021 rik : monohrafiia* [Criminal situation in Ukraine: main trends. 2021: monograph] (TVORY, 2022) 340 (in Ukrainian)
3. Poklad V. (red) *Kryminolohichni doslidzhennia: zbirnyk nauk. prats.* [Criminological studies: collection of sciences. works] (Luhan. derzh. univer. vnutr. sprav im. E. O. Didorenka; Luhan. human. tsentr. – Sievierodonetsk: RVV LDUVS im. E. O. Didorenka, 2021) 161 (in Ukrainian)

Part of the books

4. Orlov Yu. V. *Prohnoz kryminolohichnyi. Velyka ukrainska kryminolohichna entsyklopediia : u 2kh t. T. 2 : M-Ya* [The forecast is criminological. Great Ukrainian criminological encyclopedia: in 2 volumes, T. 2] (Fakt, 2021) 371–372 (in Ukrainian)
5. – *Prohnozuvannia kryminolohichne. Velyka ukrainska kryminolohichna entsyklopediia : u 2kh t. T. 2 : M-Ya* [Criminological forecasting. Great Ukrainian criminological encyclopedia: in 2 vols. Vol. 2: M-Ya] (Fakt, 2021) 373–374 (in Ukrainian)
6. – *Prohnozuvannia indyvidualnoi zlochynnoi povedinky. Velyka ukrainska kryminolohichna entsyklopediia : u 2kh t. T. 2 : M-Ya* [Prediction of individual criminal behavior. Great Ukrainian criminological encyclopedia: in 2 vols. Vol. 2: M-Ya] (Fakt, 2021) 374–375 (in Ukrainian)

Journal articles

7. Kolb O. H. '«Fenomen» zlochynnosti Ukrainy ta osloblyvosti yii determinatsii v umovakh rosiiskoi ahresii' [The «phenomenon» of criminality in Ukraine and the weakening of its determination in the conditions of Russian aggression] (2022) 1 (18). Visnyk Penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy 22–28 <DOI: 10.34015/2523–4552.2022.1.03.> (in Ukrainian)

8. Kalinina A. V. 'Pandemiia virusu vs pravoporiadok: kryminolohichnyi prohnoz' [Virus pandemic vs law and order: criminological forecast] (2020) 39 Pytannia borotby zi zlochynnistiu 39–45 <DOI:10.31359/2079-6242-2020-39-3 9.> (in Ukrainian)

Conference paper

9. *Diialnist derzhavnykh orhaniv v umovakh voiennoho stanu* : zbirnyk materialiv Mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho onlain-seminaru [Activities of state bodies under martial law: a collection of materials of the International Scientific and Practical Online Seminar] (m. Kryvyi Rih, 29 kvitnia 2022 roku) 498 (in Ukrainian)
10. *Nova arkhitektura bezpekovoho seredovyshcha Ukrainy* : zbirnyk tez Vseukr. nauk.-prakt. Konf [The new architecture of the security environment of Ukraine: a collection of theses of Vseukr. science and practice conf.] (m. Kharkiv, 23 hrudnia 2022 r.) 196 (in Ukrainian)

Websites

11. 'Iedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia po derzhavi za hruden 2022 roku, Yedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia po derzhavi za hruden 2022 roku' [Unified report on criminal offenses by state for December 2022, Unified report on criminal offenses by state for December 2022] (Ofis Heneralnoho prokurora) <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (in Ukrainian)
12. 'Materialy bryfinhu MVS Ukrainy «Vplyv viiny na zlochynnist v Ukraini»' [Materials of the briefing of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine «The impact of war on crime in Ukraine] (Ukrinform) <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3536394-vpliv-vijni-na-zlocinnist-v-ukraini.html> (in Ukrainian)
13. 'Rosiisko-ukrainska informatsiina viina' [Russian-Ukrainian information war] (Wikipedia) <https://uk. wikipedia. org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0> (in Ukrainian)
14. Steshenko A., Perun V. 'Kryminohenna sytuatsiia u voiennyi chas znachno pokrashchylasia, – Serhieiev' [The criminogenic situation during the war improved significantly, – Sergeev] (LB-UA, 9 chervnia 2022) <https://lb.ua/society/2022/06/09/519518_kriminogenna_situatsiya_voienniy_chas.html> (in Ukrainian)
15. 'Uriad skhvalyv prohnoz ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy na 2022–2024 roky' [The government approved the forecast of economic and social development of Ukraine for 2022–2024] (Uriadovyi portal) <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-prognoz-ekonomichnogo-i-socialnogo-rozvitku-ukrayini-na-2022–2024-roki> (in Ukrainian)

Шрамко С. С., Калініна А. В.
Злочинність в Україні: яка вона є під час війни і якою може бути у післявоєнний час?

У статті на основі загальної характеристики криміногенної ситуації в Україні у період воєнного стану визначено головні тенденції (вектори) розвитку злочинності у найближчому майбутньому. Визначено, що фактор війни у прогнозах злочинності на території України присутній з 2014 року. Однак масштаб його впливу різко змінився із 24 лютого 2022 року: із конкретно локального характеру (маються на увазі бойові дії на сході держави, тимчасово окуповані території Автономної Республіки Крим, Донецької та Луганської областей) він набув територіально всеохоплюючого характеру.

Проаналізовано статистичні показники Офісу Генерального прокурора за видами злочинів за 2022 та 2021 роки. Встановлено, що загалом за 2022 рік обліковано на 12,8% кримінальних правопорушень більше, ніж за 2021 рік. При цьому кількість облікованих особливо тяжких злочинів зросла на 871,8%, тяжких – зросла на 12,2%. Кількість облікованих нетяжких злочинів знизилася на 39,4%. Кількість кримінальних проступків також зменшилася на 27,0% порівняно з 2021 роком.

Серед таких тенденцій виявлено: такі тенденції, що визначають вектори її розвитку у найближчому майбутньому як у період режиму воєнного стану, так після його закінчення: збільшення питомої ваги особливо тяжких злочинів у структурі злочинності, збільшення у структурі злочинності сегменту злочинів проти основ національної безпеки, продовження російсько-української інформаційної (гібридної) війни, зростання кількості злочинів, пов'язаних із фізичним знищенням українського народу, поширення кримінальних правопорушень, що пов'язані із агресивним станом особи, зниження рівня злочинів проти власності, використання надання гу-

манітарної допомоги як прикриття кримінально-караної поведінки, зниження рівня кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Ключові слова: *кримінологічний прогноз, безпека, злочинність, гуманітарна допомога, дорожньо-транспортна пригода.*

Shramko S. S., Kalinina A. V.
Crime in Ukraine: what is it like during the war and what can it be like in the post-war period?

The main trends (vectors) of the development of crime in the near future have been determined on the basis of the general characteristics of the criminogenic situation in Ukraine during the period of martial law. It was underlined, that the war factor in crime forecasts on the territory of Ukraine has been present since 2014. However, the scale of its influence has changed dramatically since February 24, 2022: from a specifically local character (meaning the fighting in the east of the state, the temporarily occupied territories of the Autonomous Republic of Crimea, Donetsk and Luhansk regions) it has acquired a territorially all-encompassing character.

Statistical indicators of the Prosecutor General's Office by types of crimes for 2022 and 2021 were analyzed. It was established that, in general, 12.8% more criminal offenses were registered in 2022 than in 2021. At the same time, the number of registered especially serious crimes increased by 871.8%, serious crimes – increased by 12.2%. The number of recorded minor crimes decreased by 39.4%. The number of criminal misdemeanors also decreased by 27.0% compared to 2021.

Statistical indicators of the Prosecutor General's Office by types of crimes for 2022 and 2021 were analyzed. It was established that, in general, 12.8% more criminal offenses were registered in 2022 than in 2021. At the same time, the number of registered especially serious crimes increased by 871.8%, serious crimes – increased by 12.2%. The number of recorded minor crimes decreased by 39.4%. The number of criminal misdemeanors also decreased by 27.0% compared to 2021.

Key words: *criminological prognosis, security, crime, humanitarian aid, traffic accident.*

Стаття надійшла до редакції:20.10.2022 р.
Прийнята до друку: 5.11.2022 р.